

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU

SUMMARIA SOCIALIA

Välisajakirjades ilmunud sotsioloogia-, majandus- ja poliitikaalaste kirjutiste tutvustusi

2010 : 1

<http://www.nlib.ee/2934>

E-post: Mai.Voormann@nlib.ee

SISUKORD

VALIK ÜLEVAATEID VÄLISAJAKIRJANDUSES ILMUNUD ARTIKLITEST

MOLOTOVI-RIBBENTROPI PAKT:

Dulian, A. The Molotov-Ribbentrop Pact: historical background.....2

EESTI AVALIK TEENISTUS:

Lagerspetz, Mikko; Rikmann, Erle. Ethics and public good in a transforming state: a study of Estonian civil servants.....3

VENEMAA SISEPOLIITILISED VÕIMUMÄNGUD:

Пастухов, В.Б. Медведев и Путин: двоемыслие как альтернатива двоевластию... 4

VALIK ARTIKLEID VÄLISAJAKIRJANDUSEST

EUROOPA LIIT.....	5
POLIITILISED PROTSESSID.....	5
MAAILMAPOLIITIKA.....	8
VENEMAA.....	9
JULGEOLEKUPOLIITIKA.....	11
AVALIK HALDUS.....	11
MAJANDUSPOLIITIKA.....	12
SOTSIAALNE EBAVÕRDSUS.....	12
HARIDUSLIK KIHISTUMINE JA SOTSIAALNE MOBIILSUS.....	13
SOTSIAALPOLIITIKA.....	14
SOO-UURINGUD.....	15

MOLOTOVI-RIBBENTROPI PAKT

Dulian, A. The Molotov-Ribbentrop Pact: historical background. International Affairs : a Russian Journal of World Politics, Diplomacy and International Relations. Vol. 55 (2009), no. 6, p. 181-187.

Autor, Venemaa Välisministeeriumi ajaloo-dokumentatsiooni osakonna asedirektor, vaatleb rahvusvahelist olukorda pakti sõlmimise eel ning Nõukogude Liidu püüdlusi luua lääneriikidega ühisrinne Saksamaa vastu.

Alustuseks käsitletakse sündmusi 23. septembril 1939, kui Moskvasse saabus Saksamaa välisminister Joachim von Ribbentrop, samuti tuletatakse meelde pakti põhilisi sätteid, sh salaprotokollid, mis andis Nõukogude Liidule õiguse sõja korral tegutseda Soomes, Eestis, Lätis, Ida-Poolas (Lääne-Valgevenes ja Lääne-Ukrainas) ning Bessaraabias.

Autor märgib, et salaprotokollide autentsuse kohta puudub üksmeel. Jakovlevi komisjon andis Rahvasaadikute Kongressile teada, et salaprotokollid olid olemas, vaatamata asjaolule, et ei NSV Liidu ega teiste riikide arhiividest ei ole neid leitud. Jakovlevi komisjoni järeldus põhines olemasolevate dokumentide ja toimunud sündmuste analüüsil. Komisjoni järeldus Nõukogude Liidu-Saksamaa kokkuleppes põhjustas välismaal tugevat vastukaja, sest senini arvati, et kommunistlikud parteid võitlesid fašismi vastu. Sobing fašistliku Saksamaaga mõjus NSV Liidu poliitilisele mainele. Autor tõdeb, et fašismiga kokkuleppeid soosivat välispoliitikat on raske õigustada nii kodu- kui ka välismaal.

Samas soovib artikli autor vaadata tolelaegset olukorda ka teise kandi pealt. Lääneriigid lükkasid tagasi NSV Liidu ettepaneku sõlmida ühisrinne Saksamaa vastu ning jätsid Nõukogude Liidu silm silma vastu Saksamaaga. Kuna selleks ajaks oli Saksamaa sõlminud sarnased kokkulepped mitmete riikidega, kes kõik soovisid ässitada Saksamaad NSV Liidu vastu, siis ei jäänud Nõukogude Liidul aja võitmiseks muud üle, kui pakt sõlmida.

Artiklis viidatakse ka Winston Churchillile, kes kirjutas oma memuaarides 1939. aasta pakti kohta, et kui venelaste poliitika oligi külmavereline, siis antud momendil oli see ülimalt realistlik.

Autori hinnangul need, kes soovivad panna Venemaad Saksamaaga võrdväärset vastutama Teise maailmasõja eest, ei arvesta konkreetset ajaloolist konteksti. Selline tegevus on tüüpiline näide ajaloo politiseerimisest. Autori arvates tuleb neist ajaloolistest sündmustest õppida ning tagada Euroopas maksimaalselt usaldusväärne ja võrdne julgeolek kõigile riikidele, mis põhineks rahvusvahelistel lepingutel ja riikide kollektiivsetel püüdlustel. Sellist initsiatiivi on üles näidanud Venemaa president Dmitri Medvedev.

EESTI AVALIK TEENISTUS

Lagerspetz, Mikko; Rikmann, Erle. Ethics and public good in a transforming state: a study of Estonian civil servants. Scandinavian Political Studies. Vol. 32 (2009), no. 4, p. 402-421.

Artiklis antakse ülevaade Eesti taasiseseisvumise-järgsest avaliku teenistuse reformist ning analüüsitakse avalike teenistujate toimetulekut eri rollidega (olla poliitika elluviija, aga ka väärtuste edendaja ja riigi toimimiseks vajaliku rutiini taastootja).

Empiiriliseks aluseks on juunist 2005 kuni jaanuarini 2006 tehtud grüpiintervjuud (58) ja e-posti küsitlused (960).

Põhitähelepanu on koondatud sellele, kuidas avalikud teenistujad näevad avaliku teenistuse suhet ühiskonna teiste osadega ning sellest tulenevaid lojaalsuskonflikte ja eetilisi dilemmasid. Samuti analüüsitakse avalike teenistujate arusaama avalikust hüvest ning seda, milliseid mehhanisme nad näevad avaliku teenistuse eetika edendamiseks. Autorid jõuavad järeldusele, et avalike teenistujate arusaam eetilistest küsimustest on üsna hägune ja vastuoluline. Vastajate arvates erineb avalik teenistus ühiskonna teistest valdkondadest, samuti arvavad avalikud teenistujad, et nende administratiivsed, sotsiaalsed ja isiklikud rollid mõjutavad üksteist. Paljud neist on ka seisukohal, et mitmed põhilised demokraatlikud õigused (erakonda kuulumine, osavõtt valimiskampaaniatest või meelevaldustest jne) neile ei laiene.

Avaliku teenistuse eetikakoodeksit tuntakse ja kasutatakse vähe, tegutsetakse üldiste eetiliste tõekspidamiste alusel. Põhjust näevad autorid nii koodeksi abstraktsetes ja universaalsetes põhimõtetes kui ka selles, et koodeks ei ole kohustuslik ja on seetõttu ametnikele mittesiduv.

Eestis tajutakse ametnikuks olemist mitte ainult tööna, vaid tervikliku rollina, seda võib nimetada ametnikukutsumuse ideoloogiaks. Samas iseloomustab Eesti avalikku teenistust kõrge personalivoolavus ning tihti nähakse avalikku teenistust kui ettevalmistust kõrgemapalgalisemaks tööks erasektoris, seetõttu püüavad teenistujad üldiselt vältida konfliktsituatsioone ja kahtlustusi nende lojaalsusele.

Erilised on avalike teenistujate ja meedia suhted. Avalikud teenistujad peavad tähtsaks kaitsta organisatsiooni avalikkuse ja meedia eest, st välise kontrolli eest. Vastanute seas oli levinud arusaam, et avalik teenistus on riigi võtmelemendiks, mis ainult ei teeni kodanikke, vaid ka suunab neid etteantud suunas. Autorite arvates on selline arusaam omane üleminekuühiskondadele.

Ühelt poolt arvavad Eesti avalikud teenistujad, et nad seisavad kiirelt muutuva ühiskonna eesliinil, teiselt poolt distantseeruvad nad ebakompetentsusest, ebaeetilisusest ja vastutustundetusest ühiskonna teistes valdkondades. Pidades elitaarsust sotsiaalsele mehhanismile loomuomaseks, ei ole suudetud nõukogude aja pärandist uues administratsioonis siiski nii hästi lahti saada, kui oleks võinud oodata.

Uurimuse esialgset eestikeelset ülevaadet võib lugeda avaliku teenistuse veebilehelt aadressil: http://www.riigikantselei.ee/failid/avaliku_teenistuse_uuring_2006.pdf

VENEMAA SISEPOLIITILISED VÕIMUMÄNGUD

Пастухов, В.Б. Медведев и Путин: двоемыслие как альтернатива двоевластью.

Полис : политические исследования, (2009), но. 6, с. 119-139.

Artiklis käsitletakse tandemi Medvedev-Putin kujunemist, selle suhteid ja mõju ühiskonnale. Autor lähtub ühes oma varasemas artiklis väljendatud seisukohtadest:

- * Putin ei lahku presidendi ametiposti jätmisega poliitikast, vaid tema kätte jäävad juhtimisohjad;
- * see viib paratamatult selleni, et tekib kaks võimukeskust, millest üks on mitteformaalne, kuid kõikvõimas ja teine formaalne, kuid võimetu;
- * poliitilise arengu loogika viib paratamatult selleni, et kahe võimukeskuse vahel tekib mingisugune näiline poliitiline võistlus;
- * kaksikvõimu tingimustes on valitsuse töö halvatud, sest bürokraatia ja poliitiline eliit hakkavad mängima kahe võimukeskuse vastuoludel;
- * Venemaal oleks olnud lihtsam ja odavam jätta Putin kolmandaks perioodiks presidendiks selle asemel, et raputada kogu poliitilist süsteemi loomaks Putinile n-ö pörandaaluse poliitilise juhtimise tingimused.

Autori arvates osutus prognoos tegelikkusele vastavaks, kuid veelgi värvikamaks. Vene ühiskonna (ka riigi) seisundit väljendab kõige täpsemalt sõna *kaos*. Vana kord on ennast ammendanud ning ainus väljapääs on ülalt lähtuv revolutsioon. Vene riikluse taastamine on võimalik vaid kultuurilise paradigma vahetusega. Talupoegliku kultuuri paradigma raames ei ole võimalik riiki taastada, küll aga saab seda teha linliku kultuuri väärtustele tuginedes.

Revolutsiooni all peab autor eelkõige silmas kultuurilist revolutsiooni ning selle ülekasvamine poliitiliseks revolutsiooniks sõltub konkreetsest ajast ja kohast. Pööret ei ole Venemaal kerge saavutada. Esiteks, bolševistlik revolutsioon oma tagajärgedega jättis Vene rahva hinge suure armi, teiseks pettus rahva enamus perestroika ja Jeltsini demokratiseerimise aja poliitilistes ja majanduslikes tagajärgedes ning kolmandaks, Vene eliit, kes kujunes omandivormi muutusega 1990. aastatel, sisendab rahvale hirmu revolutsiooni kui absoluutse kurjuse ees.

Medvedev ja Putin esindavad eri kultuure: Putin talupoeglikku ja Medvedev linlikku kultuuri. Medvedevis, nagu varajases Gorbatšoviski, elavad justkui kaks inimest: Medvedev-revolutsionäär ja Medvedev-kokkuleppija. Praegu ei ole Medvedev revolutsiooniks valmis, ometi oleks just revolutsioon ainuke poliitiline tegevus, kus ta saaks end iseseisva poliitikuna teostada.

Refereerinud Mai Vöörmann

VALIK ARTIKLEID VÄLISAJAKIRJANDUSEST

EUROOPA LIIT

Ahlbäck Öberg, Shirin; Jungar, Ann-Cathrine. The influence of national parliaments over domestic European Union policies // Scandinavian Political Studies. Vol. 32 (2009), no. 4, p. 359-381.

Artiklis analüüsitakse Rootsi ja Soome parlamendiliikmete hinnanguid nende võimaluste kohta Euroopa Liidu poliitika mõjutamiseks. Põhiküsimus on, kui suures ulatuses suudavad parlamendid efektiivselt kontrollida ELi otsustusprotsessi ning sellest osa võtta. Rootsi parlamendiliikmed arvavad end olevat märksa vähem mõjukad kui Soome parlamendisaadikud. Rootsi parlamendis on ELi küsimustega tegelemine kitsa eliidi pärusmaa (vastava komisjoni liikmed), Soomes tegelevad ELi küsimustega ka alatised komisjonid oma valdkonna raames.

Bruter, Michael. Time bomb? The dynamic effect of news and symbols on the political identity of European citizens // Comparative Political Studies. Vol. 42 (2009), no. 12, p. 1498-1536.

Autor analüüsib poliitiliste institutsioonide ja meedia mõju Euroopa identiteedi kujunemisele. Artikkel põhineb kuue riigi (Suurbritannia, Prantsusmaa, Saksamaa, Belgia, Rootsi ja Portugali) võrdleval uuringul (1197 vastajat), mis viidi läbi 2,5 aasta jooksul.

Gravier, Magali. The next European empire? // European Societies. Vol. 11 (2009), no. 5, p. 627-647.

Autor kasutab Euroopa integratsiooni analüüsimiseks impeeriumi kontseptsiooni, käsitledes keskuse ja perifeeria kujunemist ja suhteid, laienemist, autoritarismi, kollektiivse identiteedi kujunemist jne. Autori hinnangul on ajalugu näidanud, et impeerium on olnud üleminekuvorm teist tüüpi riigikorra tekkeks. USA ja Saksamaa puhul on selleks olnud föderatsioon.

POLIITILISED PROTSESSID

Ciobanu, Monica. Communist regimes, legitimacy and the transition to democracy in Eastern Europe // Nationalities Papers. Vol. 38 (2010), no. 1, p. 3-21.

Artikkel selgitab kommunistlike režiimide poliitilise legitiimsuse ja revolutsiooniliste mudelite seoseid Kesk- ja Ida-Euroopas ning nende kokkuvarisemist 1989. aastal. Vaatluse all on Bulgaarias, Ungaris, Poolas ja Rumeenias aset leidnud sündmused. Analüüs põhineb Max Weberi legitiimsuse käsitlusel.

Jutila, Matti. Taming eastern nationalism: tracing the ideational background of double standards of post-cold war minority protection // European Journal of International Relations. Vol. 15 (2009), no. 4, p. 627-651.

Artiklis käsitletakse natsionalismi, sh Kohni dihhotoomia käsitlust mitmete mõtlejate (Mearsheimer, Brzezinski) artiklites ja Euroopa institutsioonide dokumentides. Autori arvates on vähemusrahvuste küsimustes valitsevate topeltstandardite aluseks natsionalismi kaheksugune käsitlus: esiteks, ida etniline/agressiivne natsionalism; teiseks, lääne kodanikukeskne/leebe natsionalism (Kohni dihhotoomia). Ida natsionalism selle arusaama järgi kujutas endast külma sõja järgsel ajal ohtu kogu Euroopa stabiilsusele.

Maor, Anat. Private legislation as a strategy of political negotiation // Public Administration. Vol. 87 (2009), no. 4, p. 750-761.

Artiklis käsitletakse parlamendiliikme kui üksiku seaduseandja rolli tänapäevases parlamentarismis tuginedes Knessetis (Iisrael) tehtud ulatuslikule kvalitatiivsele uuringule. Senistes uuringutes on parlamendiliiget käsitletud pigem kui fraktsiooni või erakonna meeskonnamängijat.

Pettai, Vello. Estonia // European Journal of Political Research : Political Data Yearbook 2008. Vol. 48 (2009), no. 7-8, p. 951-955.

Ajakirja number võtab kokku poliitika-aasta 2008, Eesti osas tuuakse välja uue töölepinguseaduse ja erakondade rahastamisega seotud arutelud ja vastuolud, muutused valitsuse koosseisus ja uue õiguskantsleri ametisse nimetamine.

Ruedin, Didier. Ethnic group representation in a cross-national comparison // The Journal of Legislative Studies. Vol. 15 (2009), no. 4, p. 335-354.

Artiklis käsitletakse etniliste gruppide esindatust 95 demokraatliku riigi parlamentides ning valimissüsteemide mõju esindatusele. Hüpoteesiks on, et mida proportsionaalsem on valimissüsteem, seda kõrgem on parlamendis esindatud etniliste gruppide määr. Autor jõuab analüüsi tulemusena järeldusele, et tegelikkuses on valimissüsteemi mõju nõrgem ning suuremat tähtsust omavad ühiskonna kultuurilised hoiakud.

Seglow, Jonathan. Arguments for naturalisation // Political Studies. Vol. 57 (2009), no. 4, p. 788-804.

Artikkel käsitleb kodakondsusega seotud probleeme ning püüab vastata küsimusele, millistel põhjustel tuleks (või ei tuleks) anda migrantidele kodakondsus ja sellega võtta ta vastu ühiskonna täieõiguslikuks liikmeks. Autor rõhutab sealjuures kodaniku staatuse olulisust, sest olla kodanik tähendab, et sinuga arvestatakse ning sa võid kaaskodanikele julgelt silma vaadata. Autor leiab, et kodakondsust taotlev inimene võiks omaks võtta teatud hoiakud ning panustada ühiskonna arengusse. Kuid autor märgib sedagi, et riik, kes asetab migrantide kodakondsuse taotlemise teele suuri tõkkeid, ei austa neid tegelikult.

Van der Meer, Tom W.G.; van Deth, Jan W.; Scheepers, Peer L. H. The politicized participant : ideology and political action in 20 democracies // Comparative Political Studies. Vol. 42 (2009), no. 11, p. 1426-1457.

Artiklis analüüsitakse kodanike ideoloogiliste vaadete ja valimissüsteemide mõju

poliitilisele käitumisele ja poliitikas osalemise eri vormidele. Aluseks on 20 lääne demokraatliku riigi 27 valimiste tulemuste mitmetasandiline analüüs. Autorid seavad kahtluse alla Arend Lijpharti seisukoha, et konsensuslikel demokraatiatel on mitmeid eeliseid majoritaarsete ees.

Adapt or die // The Economist. Vol. 394 (2010), no. 8663, p. 38.

Artiklis on vaatluse all Kanada peaministri Stephen Harperi plaan reformida Kanada Senatit. Debatid selle üle, kas uusi senaatoreid peaks nimetama peaminister või tuleks neid valida, algasid juba enne esimeste senaatorite ametisse asumist 1867. aastal. Vaidlused kestavad praeguseni ja Kanada konservatiivist peaminister soovib seda, nagu ta väljendab, 19. sajandi relikti põhjalikult reformida või isegi ära kaotada. Senati reformimiseks on aga vähemusvalitsuse juhil vaja vähemalt ühe opositsioonipartei toetust Alamkojas.

Crying for freedom // The Economist. Vol. 394 (2010), no. 8665, p. 54-56.

Artiklis käsitletakse vabaduse ja inimõiguste olukorda, mis on maailmas neljandat aastat järjest halvenenud. Arutletakse ka selle üle, mida tuleks teha, et demokraatia valitseks võimalikult paljudes riikides. Esitatakse andmeid Washingtonis asuva valitsusvälise organisatsiooni Freedom House raportist „Freedom in the World 2010: Global Erosion for Freedom”.

Harper goes prorogue // The Economist. Vol. 394 (2010), no. 8664, p. 10;

Halted in mid-debate // The Economist. Vol. 394 (2010), no. 8664, p. 45

Artiklites käsitletakse Kanada poliitikat ja valitsuse tegevust seoses sellega, et Kanada peaminister Stephen Harper teatas 30. detsembril 2009 parlamendi töö ajutisest peatamisest kuni 3. märtsini 2010. Opositsiooniparteide arvates on Harperi otsuse taga soov vältida parlamendi arupärimisi, mis puudutavad Kanada sõjaväelaste osalemist vangide piinamisel Afganistanis. Ametlikult on põhjuseks toodud veebruaris Kanadas korraldatavaid olümpiamänge ja ka riigi majandusolukorraga tegelemist.

Lindholm, Jari. Kuka uskaltaa paljastaa? // Suomen Kuvalehti. (2009), nro. 49, s. 34-38.

Artiklis käsitletakse Soome justiitsministeeriumi töörühma esitatud ettepanekut eeluurimis-, sunnivahendi- ja politseiseaduse muutmiseks, mille tulemusena kitseneks oluliselt ajakirjanike õigus politsei eeluurimise ajal oma infoallikat mitte paljastada. Töörühma ettepanekute kohaselt oleks ajakirjanik kohustatud paljastama oma infoallika juba ülekuulamisel, kui politseil on põhjust kahtlustada, et infoandja on rikkunud konfidentsiaalsuse nõuet ehk rikkunud seadust. Meedia arvates aga peataksid seadusemuudatused täiesti näiteks korruptsioonijuhtumeid paljastavad infolekked, mis on ebameeldivad ametnikele, kuid olulised ühiskonnale.

A slow maturing of democracy // The Economist. Vol. 393 (2009), no. 8661, p. 53-54.

Artiklis käsitletakse 18 Ladina-Ameerika riigis tehtud avaliku arvamuse uuringu Latinobarómetro tulemusi. Seda uuringut tehakse igal aastal alates 1995. aastast ja 2009. aasta uuring näitas, et küsitluid kõige enam vaevanud probleemide seas olid esimesel

kohal majanduslikud mured, mitte kuritegevus, nagu võinuks arvata. Uuringu põhjal oli aga peaaegu kõikides riikides suurenenud toetus demokraatiale.

Taking away the welcome mat // The Economist. Vol. 394 (2010), no. 8663, p. 29.
Artiklis keskendutakse turistidele, kes reisivad Inglismaale selleks, et ära kasutada Briti karme laimuvastaseid seadusi. Briti justiitsminister Jack Straw on kutsunud kokku juristidest, akadeemikutest ja ajakirjanikest koosneva töörühma, et neid seadusi reformida, võttes arvesse nn laimuturismi. Kuulsaim näide on ameeriklanna Rachel Ehrenfeldi juhtum, kes kirjutab raamatu islami terrorismi rahastamisest. Seda müüdi Interneti teel Inglismaal vaid 23 eksemplari, kuid Saudi Araabia ärimees kaebas Ehrenfeldi Londoni kohtusse, kus ta võitis, nii et kohus määras ärimehel 100 000naelase kahjutasu.

MAAILMAPOLIITIKA

Ellis, David C. U.S. grand strategy following the George W. Bush presidency // International Studies Perspectives. Vol. 10 (2009), issue 4, p. 361-377.
Artiklis vaadeldakse Ameerika Ühendriikide lähikümneni strateegilisi eesmärke. Strateegiliste huvadena tuuakse välja: islami sõjalise fundamentalismi võitmine, turu liberaliseerimine ja globaliseerumine, demokraatlik juhtimine, Hiina integreerimine maailmaturu ja uue maailmakorraga ning tuumarelva laienemise tõkestamine. Nende ülesannetega toimetulekul seisab USA silmitsi mitmete kitsaskohtadega, nt on ameeriklased kaotanud usu riigi välispoliitika kõlbelisusesse, suur osa on ka riigi suurtel finantskohustustel. Tuuakse esile, et Ühendriikide suhted Euroopa riikidega omandavad suurema tähtsuse.

Matthews, Owen; Dickey, Christopher; Kohen, Sami. Triumph of the Turks // Newsweek. Vol. 154 (2009), no. 23, p. 31-33.
Artiklis käsitletakse Türgi välispoliitilise mõju suurenemist pärast USA sissetungi Iraaki 2003. aastal. Türgist ja Iraanist on saanud lähedased liitlased, samas kui kunagised lähedased suhted Iisraeli ja Türgi vahel on märkimisväärselt halvenenud. Türgi püüab oma välisministri Ahmet Davutoğlu sõnul saada riigiks, kes lahendab oma regiooni probleeme ja kellel ei ole ühtki probleemi oma naabritega.

Nykänen, Olli-Matti. Voimistuva Turkki herättää pelkoja EU:ssa // Ulkopoliitikka. Vsk. 46 (2009), nro. 4, s. 53-57.
Artiklis käsitletakse Türgi ja Euroopa Liidu vahelisi suhteid. Toodud on Türgi küsimustega tegeleva töörühma (Independent Commission on Turkey) juhi, Soome endise presidendi Martti Ahtisaari mitmeid mõtteavaldusi Türgi kohta. Ahtisaari arvates tuleks Türgit kohelda kui ükskõik millist kandidaatriiki ja viia Euroopa Liidu ja Türgi vahelised liitumiskõnelused lõpule. Artiklis on vaatluse all ka Türgi välispoliitika muutused Öigluse ja Arengupartei valitsemise ajal 2002. aastast alates. Türgi on edukalt kasutanud pehme võimukasutuse ja diplomaatia võtteid, et olla varasemast iseseisvam

ning luua head ja toimivad suhted kõigi lähipiirkonna riikidega. Samuti püüab Türgi saavutada võtmeasukohti piirkonna nafta- ja gaasitransiidi valdkonnas.

VENEMAA

Averre, Derek. Competing rationalities: Russia, the EU and the „shared neighbourhood” // Europe-Asia Studies. Vol. 61 (2009), no. 10, p. 1689-1713.

Artikli sissejuhatuses tõdetakse, et arvestades Gruusia sündmusi 2008. aastal, samuti Euroopa Liidu liikmesriikide reaktsioone neile, on Venemaa ja ELi suhted jõudnud ristteele. Artiklis käsitletakse ELi ja Venemaa ühise naabruspoliitika arengut alates Euroopa naabruspoliitika kehtestamisest. EL-Venemaa suhteid ei saa enam taandada kahepoolsetele tehnilistele läbirääkimistele kaubanduse, viisade ja teaduskoostöö jms üle, sest mõlema poole välispoliitika on aina enam mõjutatud üleilmsetest majanduslikest ja poliitilistest protsessidest, mis tingivad EL-Venemaa suhete ümbermõtestamist.

Haukkala, Hiski. Lost in translation? Why the EU has failed to influence Russia's development // Europe-Asia Studies. Vol. 61 (2009), no. 10, p. 1757-1775.

Artiklis käsitletakse võimu küsimust Euroopa Liidu-Venemaa suhetes, kusjuures teoreetilist käsitlust ilmestatakse teise Tšetšeenia sõja (1999–2000) empiiriliste andmetega. Autori arvates jäi ELil nii Tšetšeenia (vähemal määral ka Gruusia konfliktis) puudu nii tahtest kui ka oskustest probleemi lahendada – institutsionaalsed struktuurid ja otsustusmehhanism ei ole piisavad, et avaldada mõju kolmandatele riikidele. Nii võidakse aga kaotada kaks olulist lahingut: katsed mõjutada Venemaad ning võitlus ideede pärast maailmapoliitikas.

Lavrov, Sergei. Diplomacy today: subject and method // International Affairs : a Russian Journal of World Politics, Diplomacy and International Relations. Vol. 55 (2009), no. 6, p. 1-10.

Venemaa välisminister arutleb artiklis muutuste üle rahvusvaheliste suhete subjektis, väites, et tänapäeva diplomaatia tegeleb fundamentaalsete küsimustega, mis kujundavad rahvaste igapäevaelu, globaalsest julgeolekust kuni heaolu ja uute töökohtadeni välja. Autor defineerib praegusaegset diplomaatiat kui võrgustikku, kus ei ole vajadust jäikade strateegiliste liitude järele. Juhtmängijatena selles võrgustikus näeb Sergei Lavrov Venemaad, Euroopat ja Ameerika Ühendriike.

Morozova, Natalia. Geopolitics, eurasianism and Russian foreign policy under Putin // Geopolitics. Vol. 14 (2009), no. 4, p. 667-686.

Artikkel analüüsib Venemaa välispoliitikat Vladimir Putini ajal ning näitab, et Nõukogude Liidu lagunemise järgses välispoliitikas on üheaegselt geopoliitiliste arutelude ja suundumustega toimunud Euraasia suunaline välispoliitika. Iseloomustatakse nende kahe suuna sisemist mitmekesisust ja põhiseisukohti.

Roudakova, Natalia. Journalism as „prostitution“: understanding Russia's reactions to Anna Politkovskaya's murder // Political Communication. Vol. 26 (2009), no. 4, p. 412-429.

Autor selgitab, miks siis, kui lääts reageeris tormiliselt Anna Politkovskaja tapmisele ning välismaal toimusid Venemaa saatkondade juures meelevaldused, jäi ametliku Venemaa, aga ka ajakirjanduse ja laiema avalikkuse reaktsioon leigeks ning sellega viivitati. Autor annab ülevaate nõukogude ja perestroika aja ajakirjanduspoliitikast ja -eetikast, ajakirjanduse kui neljanda võimu mõiste kujunemisest ühiskonnas ja muutumiseks osaks ajakirjanike tegevusest. Käsitletakse ka ajakirjanduse erastamist ning selle seotust poliitilise võimuga Venemaal. Ühe järeldusena tõdetakse, et Venemaa ajakirjandus on killustunud ja väljendab kohalikku ajalugu, kultuuri ja võimu. Ida ja lääne erinevused on siin ilmsed.

Sieca-Kozłowski, Elisabeth. Russian military patriotic education: a control tool against the arbitrariness of veterans // Nationalities Papers. Vol. 38 (2010), no. 1, p. 73-85.

Artiklis käsitletakse patriootlikku kasvatust Venemaal, millesse riik püüab kaasata Afganistani ja Tšetšeenia sõdade veteranid. Autori arvates teenib veteranide kaasamine kahte eesmärki: koondada veteranid võimu ümber ning tuua ühiskonda tagasi need, kes väljuvad valitsuse kontrolli alt ja kelle tee tsiviilellu kulgeb ekstsessidega. Arvestada tuleb ka asjaoluga, et veteranide vägivaldne tegevus mõjub jõuministeeriumide mainele negatiivselt.

Welt, Cory. The thawing of a frozen conflict: the internal security dilemma and the 2004 prelude to the Russo-Georgian war // Europe-Asia Studies. Vol. 62 (2010), no. 1, p. 63-97.

Autori hinnangul tuleks 2008. aasta Venemaa-Gruusia konflikti mõistmiseks analüüsida 2004. aasta sündmusi Lõuna-Osseetias. Esiteks vaadeldakse, kuidas ja miks puhkes relvastatud konflikt ning milline koht oli selle puhkemisel julgeolekudilemmal; teiseks koondatakse tähelepanu julgeolekudilemma mehhanismidele. Autor lähtub seisukohast, et kuna regiooni iseloomustab suur sisemine ebakindlus ja haavatavus, toimub välise jõu tulemusena olukorra eskaleerumine. Kehtib seaduspära, et kui üks pool püüab mitmete vahenditega oma julgeolekut suurendada, siis teise poole julgeolek selle tulemusena väheneb.

Jakobson, Max; Keisalo, Paavo. Venäjä valinnan edessä // Suomen Kuvalehti. (2009), nro. 50, s. 76-77.

Artiklis on lähema vaatluse all Venemaa välispoliitika ja eriti suhted lähiriikidega. Käsitletakse Venemaa soovi saavutada superriigi positsioon, milleks Venemaal ei ole aga majanduslikke eeldusi. Autorite arvates on Venemaa nüüd olukorras, kus ta peab valima konstruktiivse ja koostöövõimelise või konkureeriva ja vähehaaval eristuva poliitika vahel.

JULGEOLEKUPOLIITIKA

Clark, Wesley K.; Levin, Peter L. Securing the information highway // Foreign Affairs. Vol. 88 (2009), no. 6, p. 2-10.

Artiklis käsitlevad NATO vägede endine ülemjuhataja Wesley K. Clark ja küberjulgeolekufirma DAFCA asutaja Peter L. Levin küberkuritegevuse eripära ja ohtlikkust. Autorite arvates vaatlevad paljud poliitikud küberkuritegevust ja kübersõda kui abstraktset tulevikuohu. Selline seisukoht aga takistab küberkuritegevusega efektiivselt võidelda, ehk nagu öeldakse artiklis: „See on võitlus, mille me kaotame.“ Autorite arvates tuleb midagi ette võtta ning seda peab tegema USA juhtkond, alustades riigi digitaalse infrastruktuuri mitmekesistamisest. Nii nagu looduseski, on ka virtuaalses maailmas liikide mitmekesisus see, mis süsteemiväliste rünnakute korral tagab suurema võimaluse ökosüsteemi ellujäämiseks.

Savun, Purcu; Phillips, Brian J. Democracy, foreign policy and terrorism // The Journal of Conflict Resolution. Vol. 53 (2009), no. 6, p. 878-904.

Artiklis on vaatluse all demokraatia, välispoliitika ja terrorismi seosed. Autorid jõuavad järeldusele, et mitte demokraatlik korraldus ei muuda riiki rahvusvahelise terrorismi märklauaks, vaid tema välispoliitika, suhtumine teistesse riikidesse kui rahvusvaheliste suhete subjektidesse. Selle väite kinnituseks tuuakse konkreetseid näiteid ning antakse soovitusi vastava poliitika väljatöötamiseks ja rakendamiseks.

AVALIK HALDUS

Rusko, Rauno. Johtamisparadigman kehitys julkishallinnossa: perinteisestä julkishallinnosta uuden julkisjohtamisen kautta julkiseen arvojohtamiseen? // Poliitiikka. Vsk. 51 (2009), nro. 4, s. 300-309.

Artiklis käsitletakse kolme avaliku halduse juhtimisparadigmat: klassikaline haldusjuhtimine, uus haldusjuhtimine ja väärtuspõhine haldusjuhtimine. Antakse ülevaade nende kolme paradigma kasutuselevõtust kuni tänapäevani, tuuakse esile neid iseloomustavad tunnused ning nende sarnasused ja erinevused võrreldes ärijuhtimises kasutuselolevatega.

Saglie, Jo; Vabo, Signy Irene. Size and e-democracy: online participation in Norwegian local politics // Scandinavian Political Studies. Vol. 32 (2009), no. 4, p. 382-401.

Artiklis vaadeldakse kodanike ja poliitikute e-osalust Norra omavalitsustes, püüdes leida vastust küsimusele, kuivõrd sealjuures omab mõju kohaliku omavalitsuse suurus.

MAJANDUSPOLIITIKA

Kuzmin, Dmitry. How the CEE countries respond to the financial crisis //

International Affairs : a Russian Journal of World Politics, Diplomacy and International Relations. Vol. 55 (2009), no. 6, p. 127-135.

Artiklis analüüsitakse Kesk- ja Ida-Euroopa riikides, sh Baltimaades, praeguse finantskriisi eel tekkinud majandusmudeleid ning püütakse hinnata kriisi pikaajalisi mõjusid neile riikidele. Autori arvates võtab veel aega Kesk- ja Ida-Euroopa riikide majanduse taastamine kriisi-eelsele tasemele, see sõltub eelkõige koostööst Lääne-Euroopa riikidega.

Any ideas? // The Economist. Vol. 393 (2009), no. 8660, p. 49-50.

Artiklis on vaatluse all Ameerika Ühendriikide majandusolukord, eriti suur tööpuudus. Hoolimata majanduslanguse pidurdumisest ei pruugi USA praegune töötuse määr (10%) 2010. aastal märkimisväärselt väheneda. Artiklis käsitletakse valitsuse meetmeid tööhõive suurendamiseks, näiteks maksusoodustusi ettevõtetele, kes loovad juurde uusi töökohti.

Horse power to horsepower // The Economist. Vol. 394 (2010), no. 8667, p. 33-34.

Artiklis antakse ülevaade Poola praegusest majanduslikust ja poliitilisest olukorrast. Ehkki paljud kujutavad Poolat vana stereotüübi järgi veel suure ja vaese riigina, kus on kaootilised valitsused ja kohutavad maanteed, siis tegelikult ei ole Poola pikka aega olnud nii stabiilne, jõukas ja paremini juhitud. Poola oli ainus Euroopa Liidu riik, kelle majandus 2009. aastal kasvas. Ka Poola välispoliitika on olnud edukas – Poola on parandanud suhteid kõigi oma naaberriikidega.

Möttölä, Matias; Hirvonen, Elina; Ahola, Martina; Pörsti, Joonas; Nieminen,

Tuulia. Afrikan kohtalonhetki // Ulkopoliitikka. Vsk. 46 (2009), nro. 4, s. 14-29.

Mitmes Aafrikat käsitlevas artiklis on vaatluse all Aafrika praegune olukord ja võimalikud tulevikusuunad. Ülemaailmse majanduskasvu aastatel kasvas ka Aafrika majandus 2002–2008 üle viie protsendi aastas, peamiselt tänu nafta ja teiste maavarade ekspordile, mida vajavad eelkõige Hiina ja teised kiirelt arenema majandusega riigid. Samas peab Aafrika edasiseks arenemiseks toime tulema oma loodusvarade kasutuselevõttust tulenevate probleemidega, nagu korruptsioon ja tulude koondumine linnadesse ning nende nõrgestav mõju demokraatialle.

SOTSIAALNE EBAVÕRDSUS

Eglitis, Daina S.; Lāce, Tana. Stratification and the poverty of progress in post-

communist Latvian capitalism // Acta Sociologica. Vol. 52 (2009), no. 4, p. 329-349.

Artiklis analüüsitakse postkommunistliku kapitalismi üht kõige olulisemat järelnit – ulatusliku ja mitmepalgelise majanduslikult ebasoodsas olukorras oleva elanikkonna kihi

kujunemist Lätis. Autorid toovad välja kolm vaestekategooriat: esiteks, nn kulutatud elud (neil inimestel on vähe või ei ole üldse kapitali, et võtta sisse koht nüüdisaegsel tarbijaturul); teine kategooria põhineb Herbert Gansi (1972, 1995) arusaamal, et vaesus on varakatele postkommunistlikus ühiskonnas funktsionaalselt vajalik; kolmandaks, nn *nEU* klass ehk töömigrandid, kes on välja langenud oma riigi klassistruktuurist ning muutunud osaks ELi tööturust ja stratifikatsioonistruktuurist.

Gottschalk, Peter; Moffitt, Robin. The rising instability of U.S. earnings // The Journal of Economic Perspectives. Vol. 23 (2009), no. 4, p. 3-24.

Artiklis analüüsitakse sissetulekute ebavõrdsuse kasvu ja leibkondade ebakindluse suurenemist Ameerika Ühendriikides 1970.-2000. aastatel. Sissetulekute ebavõrdsuse suurenemise põhjustena märgivad autorid nn eluaegsete töökohtade kadumist, konkurentsi suurenemist, lepingutel põhineva töö osakaalu tõusu, ettevõtluse kasvu jne. Artiklis keskendutakse sissetulekute ebastabiilsuse kasvu analüüsile.

Jackson, Michelle. Disadvantaged through discrimination? The role of employers in social stratification // The British Journal of Sociology. Vol. 60 (2009), no. 4, p. 669-692.

Artiklis uuritakse, kas on võimalik, et tööandjad diskrimineerivad töötajaid klassikuuluvuse alusel ning kuidas see avaldab mõju sotsiaalsele mobiilsusele ja sotsiaalsele stratifikatsioonile. Selleks saatis autor CVd 2560-le Suurbritannia suuremale ettevõttele, esitades selles järgnevad andmed: töökoha taotleja nimi, kool, kus omandati keskharidus, huvid väljaspool tööd, sugu, lõpetatud ülikool ja omandatud haridustase. Tulemused näitasid, et tööandjad pööravad tähelepanu päritolu näitavatele tunnustele ja eliidi hulka kuuluvatel kandidaatidel (mille näitajateks on ka lõpetatud prestiižikas ülikool) on suurem võimalus saada positiivne vastus.

Kirak, Ryu. Social closure and gender gap in earnings: evidence from a multi-level analysis of census 2000 // Development and Society. Vol. 38 (2009), no. 1, p. 123-163.

Artikkel keskendub probleemile, kuidas sotsiaalne suletus kitsendab juurdepääsu hästtastustavatele ametikohtadele ja uurib, kuidas see mõjutab soolisi palgaerinevusi. Analüüsi aluseks on USA 2000. aasta rahvaloenduse andmed ja teised allikad.

Mandel, Hadas. Configurations of gender inequality: the consequences of ideology and public policy // The British Journal of Sociology. Vol. 60 (2009), no. 4, p. 693-719.

Autor tõestab paljudele näitajatele tuginedes, et soolise ebavõrdsuse kujunemisel on oma osa nii heaoluühiskonna strateegiatel kui ka soorollide ideoloogiatel. Artiklis kasutatakse 14 arenenud riigi andmeid (nt naiste heaolu, majanduslik iseseisvus, tööhõive, tööalase karjääri pidevus, ametialane kuuluvus jms).

HARIDUSLIK KIHISTUMINE JA SOTSIAALNE MOBIILSUS

Erola, Jani. Social mobility and education of Finnish cohorts born 1936-1975: Succeeding while failing in equality of opportunity? // Acta Sociologica. Vol. 52

(2009), no. 4, p. 307-327.

Artiklis analüüsitakse 1936.–1975. aastal sündinute põlvkonnasisese sotsiaalse mobiilsuse seost haridustasemes toimunud muutustega Soomes. Vaatluse all on viie-aastase vahemikuga sünnikohordid ning seitse ajahetke: 1970, 1975, 1980, 1985, 1990, 1995 ja 2000. aasta. Andmed pärinevad Soome rahvaloendustest (1950–2000).

Jacob, Marita; Tieben, Nicole. Social selectivity of track mobility in secondary schools: A comparison of intra-secondary transitions in Germany and the Netherlands // European Societies. Vol. 11 (2009), no. 5, p. 747-773.

Artiklis võrreldakse Saksamaa ja Hollandi õpilaste mobiilsust erinevate keskharidustüüpide vahel. Autorid toetuvad eelmiste uuringute järeldustele, mille kohaselt sõltub mobiilsus perekondlikust päritolust, märkides siiski, et päritoluefekt võib varieeruda vastavalt institutsionaalsetele muutustele haridusstruktuuris. Autorid rõhutavad uurimuse olulisust sotsiaalse kihistumise käsitlemisel.

Reimer, David; Steinmetz, Stephanie. Highly educated but in the wrong field? Educational specialisation and labour market risks of men and women in Spain and Germany // European Societies. Vol. 11 (2009), no. 5, p. 723-746.

Artiklis analüüsitakse soolisi erinevusi omandatud kõrghariduse (rakendusliku ja akadeemilise) ning tööturul eduka hakkamasaamise kontekstis. Võrreldakse Hispaania ja Saksamaa kõrgharidusega meeste ja naiste erialavalikust sõltuvalt nende tõenäosust jääda töötuks või saada madala staatusega töö. Allikas on tööjõu-uuringu andmed 2000. aastast.

Investing in brains // The Economist. Vol. 394 (2010), no. 8666, p. 53-54.

Artiklis käsitletakse hariduse finantseerimist, põhitähelepanu all on kõrgharidus arenenud riikides. Ülemaailmse majanduskriisi tõttu on riikide valitsused olnud sunnitud vähendama kõrgkoolidele eraldatavat raha. Tuuakse näiteid tööstusriikide hariduskulude kärpimise kohta, mis võivad olla riigiti väga erinevad, näiteks kui USA ja Suurbritannia teevad hariduse vallas suuri kärpeid, siis Jaapan vähendab ülikoolidele tehtavaid kulutusi järgmise viie aasta jooksul vaid ühe protsendi võrra aastas. Artiklis tutvustatakse veel OECD rahvusvahelist uurimust haridustaseme ja majandusarengu vaheliste seoste kohta, milles võrreldi 15-aastaste kognitiivsete oskuste näitajaid riikide majanduskasvuga.

SOTSIAALPOLIITIKA

Aysan, Mehmet F.; Beaujot, Roderic. Welfare regimes for aging populations: no single path for reform // Population and Development Review. Vol. 35 (2009), no. 4, p. 701-720.

Lisaks üldiste demograafiliste trendide käsitlemisele analüüsitakse artiklis pensionireforme, aga ka laiemalt elanikkonna vananemisega seotud sotsiaalsete riskide maandamist erinevates heaoluriigitüüpides.

Goldstein, Joshua R.; Sobotka, Tomáš; Jasilioniene, Aiva. The end of „lowest-low” fertility? // Population and Development Review. Vol. 35 (2009), no. 4, p. 663- 699.
Artiklis antakse ülevaade sündimuskordajatest maailma eri piirkondades, sh Kesk- ja Ida-Euroopas (ka Eesti näitajad). Samuti püütakse leida madalate sündimuskordajate põhjusi ning anda vastus küsimusele, kas erisuguse poliitika rakendamine mõjutas näitajate tõusu.

Wendt, Claus. Mapping European healthcare systems: a comparative analysis of financing, service provision and access to healthcare // Journal of European Social Policy. Vol. 19 (2009), no 5, p. 432-445.

Artiklis esitatakse tervishoiusüsteemide tüpoloogia, milles on võetud arvesse tervishoiukulutused, tervishoiusüsteemi rahastamine, tervishoiukorraldus ja tervishoiuteenuste kättesaadavus. Vaatluse all on 15 ELi liikmesriiki (Austria, Belgia, Taani, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Suurbritannia, Kreeka, Iirimaa, Itaalia, Luksemburg, Holland, Portugal, Hispaania ja Rootsi). Tüpoloogia aluseks on klasteranalüüs.

SOO-UURINGUD

Kantola, Johanna. Women's political representation in the European Union // The Journal of Legislative Studies. Vol. 15 (2009), no. 4, p. 379-400.

Artikkel käsitleb naiste poliitilist esindatust Euroopa Liidu liikmesriikide parlamentides ja valitsustes, Euroopa Parlamendis ja parlamendikomisjonides ning Euroopa Komisjonis.

North, Louise. Rejecting the „F-word“: how „feminism“ and „feminists“ are understood in the newsroom // Journalism. Vol. 10 (2009), no. 6, p. 739-757.

Naiste kujutamist meedias on feministlikes uuringutes palju analüüsitud, kuid vähem tähelepanu on pööratud nendele, kelle kaudu käsitlused naistest meediasse jõuavad. Artikkel analüüsib Austraalia ajakirjanike arusaamu feminismist ning feministidest kui uudiste allikatest ja kolleegidest.

Refereerinud Mai Vöormann ja Tiina Tammiksalu